

Ville Sinkkonen, Tutkija / Mika Aaltola, Ohjelmajohtaja

TRUMPIN ENSIMMÄINEN VUOSI VALKOISESSA TALOSSA

KOHTI KILPAILUN MAAILMAA?

Donald Trump on kyseenalaistanut ensimmäisen presidenttivuotensa aikana vapaakaupan globaaleja periaatteita ja muuttanut tapaa, jolla Yhdysvallat sitoutuu liberaaliin kansainväliseen järjestykseen. Turvallisuuspolitiikka on jatkunut pitkälti entisellään. Vuosi heijastaa Trumpin näkemystä kansainvälisestä järjestelmästä nollasummapelinä.

Donald Trump nousi presidentiksi haastamalla politiikan sovinnaisuuksia ja perinteitä. Yhdysvaltain liittolaisissa ja kumppaneissa pelkoa herätti Trumpin Amerikka ensin -ohjelma, joka sisältää nationalistisia näkemyksiä Yhdysvaltain paikasta maailmassa.

Globaalilla tasolla Trumpin asettama haaste oli nähtävissä kolmessa yhteydessä: turvallisuuspolitiikassa, talouspolitiikassa ja suhtautumisessa liberaaliin kansainväliseen järjestykseen. Myös pelko Yhdysvaltain ja Venäjän välisestä suurvaltасopimuksesta kasvoi Euroopassa. Samalla Trump soimasi Natoa ”vanhentuneeksi”. Kaupankäynnin saralla uumoiltiin, että Yhdysvallat hylkää suunnitellut ja nykyiset vapaakauppa-sopimukset. Presidentti asetti

etusijalle kahdenväliset sopimukset ja kapeamman näkemyksen Yhdysvaltain kansallisista intresseistä, minkä vuoksi oli odotettua, että uusi hallinto haastaa toistuvasti liberaalin kansainvälisen järjestyksen normeja ja instituutioita.

Trumpin ensimmäinen vuosi presidenttinä on ollut poikkeuksellinen, eikä vain tämän twiittien ja mediaan kohdistuvan vihanpidon vuoksi. Yhdysvaltain globaaliin rooliin presidentti on tuonut mukanaan sekä muutoksia että jatkuvuutta vähentäen ja vahvistaen Trumpiin liitettyjä pelkoja.

Turvallisuuspolitiikassa keskustelut Yhdysvaltain ja Venäjän välisestä keskinäisestä sopimuksesta laantuivat osin Trumpin kampanjatiimin Venäjä-yhteyksiin kohdistuvan tutkinnan vuoksi ja

kongressin lainsäädännöllisen valankäytön myötä. Kuvaan vaikuttivat myös Washingtonin ja Moskovan perustavanlaatuiset erimielisyydet keskeisistä kansainvälisistä kysymyksistä.

Yhdysvallat on säilyttänyt turvallisuussitoumuksensa Eurooppaan. Itse asiassa Yhdysvallat on kasvattanut panostustaan Euroopan puolustukseen ja päättänyt aloittaa asetoimitukset Ukrainaan. Trump on ollut eittämättä edeltäjiään suorapuheisimpi vaatiessaan aiempaa tasaisempaa taakanjakoa Nato-kumppaneilta. Samansuuntainen viesti on tosin kantautunut Yhdysvaltain hallinnoilta vuosikymmenten ajan.

Samankaltaista jatkuvuutta on Aasian ja Tyynenmeren alueella. Yhdysvaltain liittolaissuhteet

Japanin ja Etelä-Korean kanssa ovat edelleen keskeinen osa strategiaa, joka muistuttaa Barack Obaman aloittamaa painopisteen siirtämistä Aasiaan. Trumpin voimakas retoriikka tarpeesta pitää Kiina kurissa on myös nähty esimerkkinä perinteisestä ”voimakeinoja kannattavasta” republikaanien turvallisuuspolitiikasta.

Sama painotus voidaan nähdä myös puolustusministeri James Mattisin valmistelussa uudessa Kansallisessa puolustusstrategiassa (NDS). Se osoittaa Kiinaan ja Venäjään liittyvän ”pitkäaikaisen strategisen kilpailun nousun keskeiseksi haasteeksi Yhdysvaltain vauraudelle ja turvallisuudelle”.

Kauppan ja talouden puolella trumpilainen haaste on jo osittain toteutunut, joskaan ei niin laajasti kuin alun perin pelättiin. Tähän mennessä Yhdysvallat on hylännyt Tyynenmeren vapaakauppasopimuksen (TPP) ja todennäköisesti tuhrinut samalla mahdollisuutensa vaikuttaa kansainvälisen kaupan sääntöjen muotoutumiseen alueella. Trump on aloittanut neuvottelut Pohjois-Amerikan vapaakauppasopimuksen (NAFTA) päivittämiseksi mutta säilyttänyt myös mahdollisuuden vetäytyä siitä kokonaan. Vaikka Yhdysvallat on korottanut joidenkin tuontitavaroiden tullimaksuja, se ei ole

turvautunut laajamittaisiin toimiin haastaakseen Kiinan epäreiluksi nimittämäänsä kauppapolitiikkaa. Yhdysvallat on siis välttänyt liikkeitä, jotka voisivat sytyttää kauppasodan talousjättien välillä.

Presidentin turvallisuuspoliittisen neuvonantajan H.R. McMasterin johdolla laadittu kansallinen turvallisuusstrategia tunnustaa kiinalaiset infrastruktuurisijoitukset ja venäläiset energiaprojektit geostrategisiksi haasteiksi. Tämä kuvastaa sitä, että Trumpin hallinto näkee globaalin areenan kilpailukenttänä, jossa suvereenit valtiot kamppailevat eri valtakeinoin (sotilaallinen, taloudellinen, diplomaattinen) eri alueilla (meri, ilma, avaruus, kyber). Obaman kaudella näitä alueita pidettiin ihmiskunnan jaettuina tai yhteisinä tiloina, joita Yhdysvaltain tuli suojella. Trumpin hallinnon näkemys taas perustuu poliittiseen realismiin. Se näkee nämä globaalit tilat valtapoliittisen kilpailun kohteina. Tämä tarkoittaa, että Yhdysvaltain tulisi pyrkiä hallitsemaan näitä toimintaympäristöjä entistä voimallemmin.

Trumpin ulkopoliittika eroaa eniten hänen edeltäjiensä politiikasta, kun tarkastellaan Yhdysvaltain sitoutumista liberaalin kansainvälisen järjestyksen institutioihin ja normeihin. Trumpin

ensimmäisen vallassaolovuoden mittaan Yhdysvallat on viestittänyt aikeistaan jättää Pariisin ilmastopöytäkirja ja Unesco. Trump on myös heittänyt varjon Iranin ydinsopimuksen tulevaisuudelle ja tunnustanut Jerusalemin Israelin pääkaupungiksi uhmaamalla kansainvälisen yhteisön verrattain laajaa yhteisymmärrystä.

Yhdysvallat on ollut silmiinpistävän hiljaa keskeisistä liberaaleista arvoista, kuten ihmisoikeuksista, vapaudesta, oikeusvaltioperiaatteesta ja demokratiasta. Trump on suosinut puheita kansakuntien suvereniteetista, patriotismista ja kulttuurista.

Trumpin hallinnolle liberaali näkemys kansainvälisestä järjestyksestä on toivottoman naiivi, jopa harhaanjohtava. Strateginen painopiste on siirtynyt Obaman kauden kaikkia hyödyttävästä yhteistyöstä Trumpin synkempään painotukseen, jossa kansainvälistä järjettelmää määrittävät kilpailu ja nollasummapelit. Trumpin visio tähtää Yhdysvaltain määrittelemään ja johtamaan valtioiden väliseen hierarkiaan, jossa liberaalit arvot merkitsevät aiempaa vähemmän ja vallan kovemmat muodot entistä enemmän. /